

Pravda a omyl

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1993](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1993](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 30. 7. 1993
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 30. 7. 1993

Pravda a omyl

Pravda je možná jen tam, kde je možný omyl. Bylo by však neodůvodněné a přímo mylné, kdybychom to formulovali tak, že je to právě omyl, který umožňuje pravdu. Tak to formuluje např. J.-P. Sartre (6534, *Vérité et existence*, p. 57: „l'erreur ... rend la vérité *possible*“, „c'est la possibilité de l'erreur qui fait de la vérité une possibilité). Je tu třeba nejprve poukázat na problematičnost samotné koncepce „možnosti“; ale i když tento moment zatím necháme stranou, zůstává tu na výsost problematická myšlenka, že omyl se může vyskytnout ještě někde jinde než v prostoru, který otevřela právě pravda. Pouze na pozadí pravdy a za předpokladu toho, že „platí“ nějaký rozdíl mezi tím, co je „pravé“ a co „nepravé“, jsou chyba, omyl nebo lež vůbec možné. Pochopitelně bychom mohli nazvat onu pravdu (Pravdu), která je předpokladem, nazvat nějak jinak, abychom zdůraznili nutnost jejího odlišení od každé „pravdy“ ve významu pravdivého soudu, pravdivé výpovědi, pravdivého pochopení či porozumění atd. Je totiž zřejmé, že proti omylu nestojí sama Pravda, nýbrž pouze lepší (méně mylné, méně nepřesné apod.) poznání pravdy (tj. pravého stavu věcí, pravé výzvy či povinnosti, pravé cesty). Na samu skutečnost je třeba se dívat jinak, než jsme byli až dosud zvyklí. Skutečnost je vždycky spjata s rozpětím v čase, takže k ní náleží vedle aktuální jsoucnosti také to, co z ní již aktuální není (tj. co z ní pominulo), jakož i to, co se z ní aktuálností ještě nestalo, ale co teprve má nastat. A celá tato vnitřně sjednocená skutečnost (včetně bylosti i budosti) je konfrontována s tím, čím pravým se mohla a měla stát, jakož i s tím, čím nepravým se mohla a neměla stát. Není žádné skutečnosti, která by se mohla či dovedla tomuto napětí mezi tím, čím jest a čím „má být“, nějak vyhnout. A to je skutečným pozadím, resp. základem a zdrojem rozdílu a napětí rovněž mezi pravdou a omylem.

(Praha, 930730–1.)